ivn natuur educatie Oss

ivn natuur educatie 's-Hertogenbosch

Onderwerp: Bouwsteen Natuur in de Duurzame Polder

's-Hertogenbosch/Oss 2 oktober 2023

Aan de colleges van B&W van Oss en 's-Hertogenbosch

T.a.v. de wethouders K. van Geffen en M. van der Geld

Geachte wethouders,

Zoals u weet maken wij, de IVN-afdelingen van Oss en 's-Hertogenbosch, en met ons Brabants Landschap, Natuurmonumenten en de Brabantse Milieufederatie, grote zorgen over de toekomst van natuur en biodiversiteit in de Duurzame Polder.

Onze indruk is dat het streven naar opwekking van duurzame energie en daarmee ook het economische belang prevaleert boven de toekomst van (weide)vogels en herstel vele andere soorten planten en dieren die vóór de ruilverkaveling in deze polders voorkwamen.

Ondanks dat wij - en andere organisaties in de diverse gremia van het proces - onze uiterste best doen, zijn wij van mening dat er geen sprake is van een optimale integrale aanpak van de belangen die in het geding zijn. Deze bouwsteen *Natuur in de Duurzame Polder* kan daar verandering in brengen.

Omdat Natuur een van die belangen is. Een belang dat geen eigen stem heeft en waar anderen voor op moeten komen. En dat is belangrijk. We komen immers langzaam maar zeker in een fase in het proces waarna een weg terug moeilijk of zelfs onmogelijk is. Met deze bouwsteen *Natuur in de Duurzame Polder* doen wij uw raden voorstellen om beter en completer inhoud te geven aan het proces van de Duurzame Polder.

We weten dat de natuur en de biodiversiteit daarvan u beiden na aan het hart ligt. Dit sterkt ons in de overtuiging dat ook u waarde hecht aan een zorgvuldige afweging van belangen. Vandaar dat wij u en met u de gemeenteraden van Oss en 's-Hertogenbosch een bouwsteen aanbieden die een integrale afweging van alle belangen dichterbij kan brengen.

Wij denken dat deze bouwsteen *Natuur in de Duurzame Polder* u hierbij van dienst kan zijn. Om een échte Duurzame Polder te realiseren met een hoge diversiteit aan soorten planten en dieren.

Hoogachtend,

IVN Oss

Geert Versteijlen

IVN 's-Hertogenbosch

Harry van Haren

I.a.a. gemeenteraden Oss en 's-Hertogenbosch, Stuurgroep Duurzame Polder en Klankbordgroep DP

BOUWSTEEN

NATUUR en LANDSCHAP

DUURZAME POLDER

Een gezamenlijk document van de natuurorganisaties

ivn Oss

ivn natuur educatie 's-Hertogenbosch

Oktober 2023

O. Samenvatting

Duurzame Polder moet een *integraal proces* zijn met oplossingen voor *alle* grote opgaven in dit gebied. Deze bouwsteen vormt de basis voor de opgave Natuur.

Met dit document doen wij concrete voorstellen om de doelstellingen van het natuurbeleid (inclusief water en bodem) in deze polder uit te voeren. Dat kan menen wij, als ook de landbouw hier daadwerkelijk verduurzaamt.

Wij hebben zeven concrete doelstellingen voor deze polder geformuleerd, gebaseerd op wettelijke verplichtingen en beleidsambities.

Deze doelstellingen zijn uitgewerkt in drie voorstellen, waarbij gebruik is gemaakt van de suggesties die in het proces Duurzame Polder zijn gedaan en de ambtelijke ambitienota *Natuurnetwerk Oss*.

1. *Groenblauw Natuurnetwerk*. Maak met de betrokken partners in Duurzame Polder gezamenlijk een landschappelijk casco waarin een grote diversiteit aan planten en dieren leefruimte hebben en kunnen migreren. Verdere verbreding van de Hertogswetering als ecologische ruggengraat verdient hier speciale aandacht en is van het allergrootste belang als rustgebied voor overwinterende vogels. In dit verband noemen we de zwaar beschermde Kleine zwaan die ’s winters in deze polder verblijft.
2. *Weidevogelbeheer is integraal onderdeel van (duurzame) landbouw.* Verken met de relevante partners mogelijkheden om de regeling voor het weidevogelbeheer robuuster te maken door het te stimuleren als onderdeel van de landbouwpraktijk (ecosysteemdienst) en het vermeerderen en/of vergroten van de oppervlakten van de beheergebieden.
3. *Verbeteren kwaliteit water en bodem.* Doe in het kader van Duurzame Polder meer en structureler onderzoek naar de waterkwaliteit in sloten en weteringen, de stand van de bodembiodiversiteit en kwelgebieden. Communiceer helder over de analyses hiervan. Maak samen met relevante partners vanuit natuur, water en landbouw een vervolgaanpak voor kwaliteitsherstel.

Deze bouwsteen pleit er voor om Natuur, Water en Bodem in Duurzame Polder te verbeteren, samen met transitie van de landbouw. Wij realiseren ons dat dat alleen kan als er draagvlak en bereidheid is tot samenwerking bij betrokken partners die nu ook deel uitmaken van het proces Duurzame Polder.

Daarom roepen wij de gemeenten Oss en ‘s Hertogenbosch op om het proces Duurzame Polder aan te passen dusdanig dat er sprake is van een volwaardige integraliteit, waar alle grote opgaven in deze polder gelijkwaardig worden opgepakt.

Tot slot, deze bouwsteen kwam tot stand met de deskundige betrokkenheid van Brabants Landschap, Natuurmonumenten en de Brabantse Milieufederatie.

I. Aanleiding en doel

De aanleiding voor deze bouwsteen is de zorg bij de natuurorganisaties voor het grote verlies van biodiversiteit, wereldwijd, maar ook in deze polder. Wij zien in het proces Duurzame Polder grote kansen om oplossingen te zoeken voor *alle* grote opgaven die op dit gebied betrekking hebben.

De bestuurlijke opdracht voor dit proces luidt (2020): *Bij de uitwerking van de voor Duurzame Polder gestelde energieopgave (…) wordt de samenhang met andere waarden en belangen in ogenschouw genomen, waardoor een integrale gebiedsontwikkeling plaatsvindt.*

Wij denken dat een integrale gebiedsontwikkeling begint met het bepalen van *uitgangspunten voor elke opgave* die speelt in dit gebied. Dus behalve energie ook:

1. een toekomstvaste (kringloop)landbouw[1];
2. verhogen biodiversiteit;
3. aantrekkelijk landschap met aandacht voor recreatie en cultuurhistorie;
4. schoon en voldoende water en gezonde bodem.

Beide gemeenteraden zouden die uitgangspunten vervolgens in commitment moeten vaststellen. Alleen op die manier vormen ze een solide basis voor het verdere proces.

Positie en status van deze bouwsteen t.a.v. proces Duurzame Polder

De bouwsteen bevat voorstellen die uitvoering moeten geven aan wettelijke verplichtingen en beleidsambities. Daarbij is geen rekening gehouden met de situering van windmolens en de mogelijke effecten daarvan op de natuur.

Ons standpunt over windmolens

Ons standpunt over windmolens is uiteengezet in onze brief bij de denkrichtingen voor de Duurzame Polder in april 2023 en luidt onder meer:

In geen van de genoemde denkrichtingen wordt voldoende rekening gehouden met de huidige locatie van de weidevogels, noch worden er voldoende kansen gecreëerd voor de weidevogelpopulatie om te groeien – iets wat nodig is om de verwachte verliezen te compenseren. Ook wordt er in geen van de denkrichtingen voldoende rekening gehouden met de vooraf aangegeven intenties voor het behouden en verbeteren van de natuurwaarden in het gebied.

Vanuit de tekortkomingen uit denkrichting drie zijn wel adviezen gegeven zoals:

- Behoud van de weidevogelpopulatie op de huidige locatie, met mogelijkheid tot uitbreiding van het weidevogelbeheer;
- Zoeken naar meer ruimte voor natuurinclusieve landbouw. Daarbij dienen water, bodem en openheid sturend te zijn om de leefgebieden van kritische soorten te versterken;
- Streven naar een integrale aanpak tussen natuur, energie en landbouw.

[1] Uit de Osse Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied (eind 2021). Als melkvee- en graasdierhouder toekomstbestendig (rvo.nl). Bedrijf investeert ook in dierenwelzijn, biodiversiteit, klimaat, bodemgezondheid en kringlooplandbouw. Daarvoor zijn verschillende financiële regelingen beschikbaar.

Doel bouwsteen

In lijn met het Nationaal Programma Landelijk Gebied[2] heeft de provincie Brabant in april 2023 een Houtskoolschets gepresenteerd met *integrale beleidsdoelen voor het landelijk gebied*. In juli 2023 kwam een vervolg met twee concrete 'No-regret' maatregelenpakketten: 1) voor een *Duurzaam perspectief voor de landbouw* en 2) voor *Natuur- en waterherstel*. Die maatregelen zijn echter nog voor de korte termijn en niet structureel.

Daarom pleiten wij binnen het proces van de Duurzame Polder voor een boost op de uitvoering van wettelijke kaders en natuurbeleidsdoelen met een aantal structureel doorwerkende voorstellen. Nu is het moment daar.

[2] Waarin de hoofdlijnen van het nationaal beleid voor natuur, landbouw en landschap zijn beschreven (2022)

II. Op weg naar een echt Duurzame Polder

Wij begrijpen dat deze polder als primair agrarisch gebied wordt beschouwd. Dat wil echter niet zeggen dat de natuur daaraan ondergeschikt is. De toekomst van de landbouw is immers natuurinclusief. Deze bouwsteen is een oproep om – volledig in lijn met het landelijk en provinciaal beleid – de natuurkwaliteit (met water en bodem) in deze polder structureel te verbeteren, *samen* met de transitie van de landbouw.

De gebieden met natuurwaarden liggen nu verspreid in het landbouwlandschap: de eendenkooien, de grote weteringen en de weidevogelgebieden. Die waarden kunnen sterk verbeteren als ze met elkaar in verbinding staan zodat plant- en diersoorten kunnen migreren van het ene naar het andere gebied. Dat geldt voor de biodiversiteit in het water, in de grond en op het land.

We doen concrete voorstellen om in deze polder een basiskwaliteit natuur[3] te behalen. Daarvoor zijn ook in het proces Duurzame polder waardevolle suggesties gedaan die wij, zover relevant hierin hebben meegewogen.[4] Ook is dankbaar gebruik gemaakt van de inspiratienota Natuurnetwerk Oss.

De onderstaande doelen voor natuur, landschap, water en bodem zijn het hart van deze bouwsteen. Het zijn deels wettelijke verplichtingen.[5] Ze zijn ook gebaseerd op ambities en beleid in het Brabants Programma Landelijk Gebied en het prov. Bestuursakkoord 2023-2027 *Samen maken we Brabant*.

II.1 Doelen Natuur, Water en Bodem in Duurzame Polder voor 2030

Wettelijke doelen

1. minimaal 10% dooradering met groenblauwe structuren die tezamen een aaneengesloten netwerk vormen met NNB-gebieden en EVZ's (wettelijke plicht: 50% in 2030 en de rest in 2050);
2. de ecologische doelstelling van Kader Richtlijn Water is gehaald (wettelijke plicht voor 2027);
3. concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewater voldoen aan wettelijke normen (in 2027);
4. staat van instandhouding voor beschermde soorten is 30% verbeterd (wettelijke plicht in 2030).

Doelen gebaseerd op BPLG

5. het peil van grond- en oppervlaktewater is voor natuur zo maximaal als mogelijk;
6. het aantal inheemse soorten planten en dieren is met minstens 40% toegenomen;[6]
7. het oppervlak kruidenrijk gras en plas-dras is fors toegenomen, de natuurgebieden zijn met elkaar verbonden en het leefgebied voor boerenlandvogels en overwinterende vogels is sterk verbeterd;[7]
8. de landbouwbodems voldoen aan de kwaliteitsnormen voor Duurzame Landbouwbodems.

Voor deze doelen is het noodzakelijk om *nulmetingen* te doen en de effecten van maatregelen te *monitoren*. Daarvoor is een gedegen opzet noodzakelijk, met bestaande en nieuwe data.

---

[3] Op weg naar Basiskwaliteit Natuur, Biesmeijer, J.C. et al. (2021). Naturalis Biodiversity Center. I.o.v. Min. LNV. Rapport-BasiskwaliteitNatuur-Naturalis.pdf

[4] Werkboek van H+N+S, sessie 10 mei 2023: landschapsbeeld gebiedsdelen.

[5] De uitvoering van die plichten was onvoldoende. Daarom heeft Europa onlangs de - meer dwingende - *Natuurherstelwet* vastgesteld.

[6] De overweging om te komen tot dit percentage is de enorme afname van soorten in de afgelopen 50 jaar (tussen 40% en 70%).

[7] Voor een stabiele populatie weidevogels is een kerngebied van 2500 ha noodzakelijk (Teunissen et al. 2012).

II.2 Ambitie in landschapsbeelden

Voor de onderbouwing van onze voorstellen (II.3) beginnen we met een korte beschrijving van vijf onderscheiden gebiedsdelen in en rond Duurzame Polder. Wij voegen daar ambities aan toe die met voldoende commitment van betrokken gebiedseigenaren en andere belanghebbenden zeker haalbaar zijn. Zoals aangegeven hebben wij hiervoor gebruik gemaakt van de ambtelijke inspiratienota *Natuurnetwerk Oss* (2022) en de landschapsbeelden uit het *Werkboek Duurzame Polder* van H+N+S.

- **Oeverwal en overgangsgebied**, Icoonsoorten Steenuil en Patrijs

Landschap. Oud cultuurlandschap met overgang van de lage en nattere graslanden naar de hoge en drogere akkers. De oeverwal heeft een hoge natuurwaarde door het kleinschalige en gevarieerde groene karakter. De dorpen kenmerken zich door hun groene identiteit en rafelige randen. Op veel locaties ontbreken nu (lage) groenelementen die zorgen voor een geleidelijke overgang van dorpsranden naar open polder.

Ambitie. Landschappelijk inpassen van dorpsranden. Inrichten als aantrekkelijk leefgebied voor akker- en struweelvogels. Groene karakter en natuurwaarde versterken door (hoogstam)boomgaarden, perceelscheidingen met gemengde doornhagen, houtsingels, knotwilgen en bosjes. Ideaal voor de steenuil. Voorbeeld: *Lithoijen in Vogelvlucht*. Water bergen aan de randen (t.b.v. landbouw en bebouwd gebied). Versterken contrast tussen de verschillende cultuurhistorische landschappen zand-kom-oeverwal. Groene ommetjes inrichten voor struinen langs en door dorpsomgeving. Met boeren en Terrein Beherende Organisaties toewerken naar verhoging biodiversiteit met bijv. winterstoppels en keverbanken.

- **De weide (polders)**, icoonsoort Grutto

Ambitie (zie II.3). Kern is dat de openheid van de polder voorop blijft staan. Dat is cruciaal voor weidevogels en overwinterende vogels. Rust en openheid karakteristiek en de natte terreinomstandigheden van vitaal belang. Voldoende voedselaanbod en broedgelegenheid voor weidevogels en overwinteraars. Een belangrijke doelsoort is hier ook de, zwaar beschermde, Kleine zwaan. Blijvende

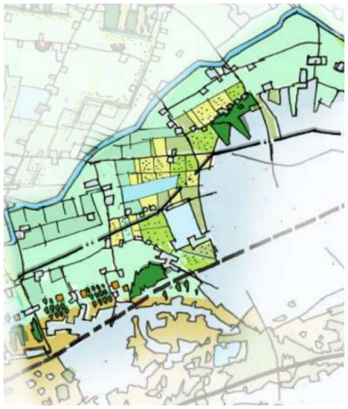
inzet op plas-dras, kruiden-bloemrijk grasland. Versterken belevingswaarde vogelgebieden. Vormgeven aaneengesloten, groenblauwe dooradering agrarisch gebied: versterken natuurkwaliteit van netwerk van watergangen, natuuroevers, akkerranden en wegbermen. Transitie van de landbouw noodzakelijk. Beleving Beerse Overlaat versterken, bijvoorbeeld door benutten waterbergingskansen.

- **Hertogswetering/Roode wetering/Hoefgraaf**, icoonsoort Otter

Ambitie (zie II.3). Belangrijkste onderdelen van het groenblauwe netwerk. Robuustheid van deze EVZ's vergroten, door verbreding van de weteringen en meer variatie in natuurelementen zoals poelen en laagblijvende moerasvegetaties. Op de overgang naar de weidegebieden inzetten op natuurvriendelijke oevers. Hoefgraaf als tweede ecologische verbinding. Leefgebied voor otter en meeliftende soortgroepen zoals insecten en amfibieën (kamsalamander).

- **Stadsrand/coulissen Oss en Den Bosch**, icoonsoort IJsvogel

Landschap. De stadsranden zijn potentieel aantrekkelijk voor (natte) natuur-ontwikkeling in combinatie met landbouw, wonen en recreëren. Bij Oss kunnen zich bijzondere natuur-waarden ontwikkelen vanwege kwel uit de dekzandrug (Naad van Brabant). Robuust kleinschalig landschap, bestaande uit een netwerk van landschapselementen die de hogere (drogere) dekzandrug verbindt met lager gelegen gronden langs de Hertogswetering.

Ambitie. Robuust klimaatbos aan de oostzijde van de Groote Wielen (i.r.t. ontwikkeling oostelijke rondweg)**.** Kwelwaarden onderzoeken en benutten bij uitbreidingen aan de stadranden (natuurontwikkeling, klimaatbos en veilige speelnatuur). Verbindingen maken met het groenblauwe netwerk, met (inheems, besdragend) struweel en bosplantsoen op wallen. Versterken van samenhang tussen verschillende karakteristieke groenelementen (bossages, bomenrijen, hagen en kleine extensief beheerde akker- en graslandpercelen). Knelpunten als wegen en de spoorlijn passeerbaar maken voor fauna. Omgeving Amsteleind en Groote Wielen ontwikkelen tot aantrekkelijk uitloopgebied. Mogelijk maken van nieuwe landbouw in de (nieuwe) stadsranden met lokale producten, gericht op stedelijke vraag.

II.3 Drie voorstellen

Deze bouwsteen focust zich op het *kerngebied* van de Duurzame Polder, daar waar de landbouw het primaat heeft en de energieopgave wordt ingevuld. Dat betreft voornamelijk de landschapsdelen *De Weide* en *De drie grote Weteringen*. Maar uiteraard is in de *Stadsranden* en de *Oeverwal* de kwaliteit van natuur net zo belangrijk.

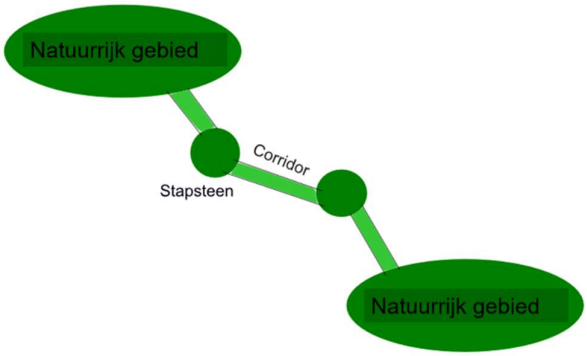
Het hoeft geen betoog dat duurzame landbouw (zeer) positieve gevolgen heeft voor de biodiversiteit, zowel voor de verscheidenheid van soorten planten en dieren als voor de populatieomvang. Het belangrijkste voor de natuur in deze polder is dat de landbouw zich snel door ontwikkelt tot een natuurinclusieve sector.

Met de provinciale *No-regret maatregelenpakketten*, is een vijftal en acties vermeld die interessant zijn voor deze bouwsteen:

1. biodiversiteitsmonitor akker- en tuinbouw (zo'n monitor is er al voor melkveehouders);
2. CO2 vastlegging in landbouwbodems;
3. extensivering van gronden;
4. water vasthouden (watersysteemmaatregelen)
5. GroenBlauwe Dooradering (GBDA).

Dit betreft voornamelijk bestaande – en nieuwe subsidiemaatregelen waar agrariërs op in kunnen tekenen. Zoals gezegd, acties voor de korte termijn. Onderstaande voorstellen hebben een structureel karakter met oplossingen die in de Duurzame Polder kunnen worden toegepast.

1. Groenblauw Natuurnetwerk

Landbouw en Natuur ontmoeten elkaar concreet in het Groenblauw Natuurnetwerk. Dit concept moet de transitie naar toekomstvaste landbouw gaan ondersteunen. Het is een landschappelijk casco waarin insecten, boerenlandvogels, vleermuizen en marterachtigen leefruimte hebben en kunnen migreren. De **corridors** bestaan uit bloemrijke bermen, natuurvriendelijke oevers en sloten en kruidenrijke weide- en akkerranden. Langs die corridors liggen bijvoorbeeld boerenerven, die **stapstenen** hebben ingericht. De corridors verbinden de grotere **natuurrijke gebieden** en ecologische verbindingszones zoals eendenkooien, dwarsdijken en de grote weteringen. Kortom een structurerend natuurnetwerk door het landbouwlandschap van Duurzame Polder. Opgemerkt moet worden dat de kwaliteit van de inrichting en het beheer het functioneren van dit groenblauwe netwerk bepalen. Dat geldt vooral voor de breedte van de corridors.

Speciale aandachtspunt hier vormt de Hertogswetering. Dat is de blauwgroene ruggengraat van de polder en van het allergrootste belang als rustgebied voor overwinterende vogels.

Deze 'robuuste EVZ' is nog niet af. Er ligt er nog een restopgave om de wetering verder te verbreden. Daarmee kan ook een rustzone gecreëerd worden voor de overwinterende vogelsoorten van de Rode

Lijst. Bovendien loopt de wetering van oost naar west. Het casco moet dus ook voorzien in goede natuurverbindingen van zuid naar noord. Een verbinding via de Geffense Plas naar de weteringen en de oeverwal, zoals aangegeven in de Gebiedsvisie Buitengebied is daarvan een voorbeeld.

Koppelen van beleidsopgaven

Met dit Groenblauw Natuurnetwerk komen alle beleidsopgaven samen. Het is bovendien een concept dat substantieel bij kan dragen aan het realiseren van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Belangrijkste daarbij is natuurlijk de medewerking van agrariërs, eigenaars van aanliggende percelen. Ook het Waterschap met het project Natuurvriendelijk Oevers en gemeenten met ecologisch bermbeheer zijn hier essentiële partners. Voor inrichting en beheer van dit netwerk kunnen bestaande subsidieregelingen ingezet worden zoals Agrarisch natuur- en landschapsbeheer en Stimuleringsregeling Landschap.

Hierbij zij opgemerkt dat er voor de belangrijkste verbinding in de polder, de Hertogswetering nog een restopgave voor verbreding ligt van € 1.2 miljoen, dat deels bij gemeente Oss, deels het Waterschap en deels de provincie is gereserveerd.

Voorstel 1

Maak met de betrokken partners in Duurzame Polder gezamenlijk een plan voor dit groenblauwe casco (ontwerp, inrichting en beheerorganisatie). In tijd tegelijk uitvoeren met de onderzoeken in voorstel 3.

2. Weidevogelbeheer is integraal onderdeel duurzame landbouw (ecosysteemdienst)

Het weidevogelbeheer in Duurzame Polder is een succesverhaal. Wat op kleine schaal begon in de jaren negentig van de vorige eeuw, is uitgegroeid tot een hot-spot voor weidevogels in Brabant. Dat is een compliment aan de betrokken agrariërs die meedoen aan de regeling van het Collectief Agrarisch Natuurbeheer/Beerse Overlaat.

Het succes van het weidevogelbeheer is echter kwetsbaar door: 1) de beperkingen in het huidige subsidiesysteem, zoals de zesjarige looptijd van het contract en beperkte financiële middelen en 2) de geringe oppervlaktes en het beperkt aantal gebieden die voor deze groep vogels ingericht en beheerd kan worden. Het weidevogelbeheer zou een meer structureel en robuuster karakter krijgen als de contractduur langer zou zijn, bijvoorbeeld 12 jaar.[8] Alleen dan kunnen doelsoorten als grutto en de, zwaar beschermde, kleine zwaan levensvatbare populaties vormen.

Daarnaast kan het weidevogelbeheer onderdeel worden van de nieuwe, duurzame landbouwpraktijk, door het te waarderen (ook financieel) als een *ecosysteemdienst*. Dat verlangt natuurbeheerkennis van de boer waarbij de rol van Brabants Landschap meer ondersteunend kan zijn.

Op de vraag hoe het weidevogelbeheer zich verhoudt tot de windmolens in de toekomst komt een antwoord in de Milieueffectrapportage (MER) die op dit moment (september 2023) wordt opgesteld.

Voorstel 2

Verken met relevante partners in Duurzame Polder de mogelijkheden om de regeling voor het weidevogelbeheer robuuster te maken door het te stimuleren als onderdeel van de landbouwpraktijk (ecosysteemdienst) en het vergroten van de oppervlakten van de beheergebieden.

3. Verbeteren kwaliteit water en bodem

De KRW-doelen moeten in 2027 zijn behaald en landbouwbodems moeten in 2030 duurzaam beheerd worden. Herstellen van water- en bodembiodiversiteit is daar onderdeel van. Een bekende maatregel daarvoor is de teeltvrije bufferzone langs waterlopen. Om inzicht te krijgen in die kwaliteiten moet gemonitord worden. Op basis daarvan worden beheermaatregelen al dan niet bijgesteld.

In het nieuwe *Waterbeheerplan 2022-2023* van het Waterschap Aa en Maas is het verbeteren van de water- en bodemnatuur voor deze polder opgenomen. Er wordt gewerkt aan verhoging van het waterpeil en op termijn minder gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Het realiseren van natuurvriendelijke oevers in de Lithse polder zit al enkele jaren in de planning.

Wij weten niet of de maatregelen in het Waterbeheerplan voldoende effect sorteren op de gewenste toename van de biodiversiteit. In dit verband is meer inzicht nodig in de water- en bodemkwaliteit van deze polder en dientengevolge ook in de effecten van de beheermaatregelen op de biodiversiteit.

Deze data en analyses zouden openbaar en gemakkelijk toegankelijk moeten zijn en voor groot publiek begrijpelijk en leesbaar.

Kwel

De steden Oss en Den Bosch liggen op de *Naad van Brabant*, een overgangsgebied tussen zand en klei, met oorspronkelijk veel *kwelverschijnselen*. Ook op de laagst gelegen plekken van de komklei komt (rivier)kwel voor. Belangrijk voor de biodiversiteit omdat in kwelgebieden van nature bijzondere planten voorkomen. Waar deze kwelgebieden zich nu bevinden is niet goed bekend.

Voorstel 3

1. Doe in het kader van Duurzame Polder meer en structureler onderzoek naar:
   - de waterkwaliteit in sloten en weteringen (ook in relatie tot KRW)
   - stand van de bodembiodiversiteit
   - historische kwelgebieden en waar die hersteld kunnen worden.
2. Helder communiceren over de analyses en conclusies van deze onderzoeken.
3. Samen met betrokken partners voor bodem, water, natuur en landbouw een integrale vervolg-aanpak opstellen voor herstel.

In tijd tegelijk uitvoeren met voorstel 1.

III. Oproep tot samenwerken

Deze bouwsteen pleit er voor om Natuur, Water en Bodem in Duurzame Polder te verbeteren en aaneen te sluiten, *samen* met transitie van de landbouw. Wij realiseren ons dat dat alleen kan als er draagvlak en bereidheid is tot samenwerking bij betrokken partners die nu ook deel uitmaken van het proces Duurzame Polder: agrariërs, Waterschap Aa en Maas, Brabant Water, gemeenten Oss en Den Bosch en provincie.

Wij zijn ervan overtuigd dat die samenwerking alsnog te organiseren is binnen het proces Duurzame Polder. Daarom roepen wij de gemeenten Oss en ‘s-Hertogenbosch op om het proces aan te passen dusdanig dat er sprake is van een volwaardige integraliteit, waar alle grote opgaven in deze polder gelijkwaardig en gelijktijdig worden opgepakt.

De voorzitters van

IVN Oss : Geert Versteijlen

IVN ‘s-Hertogenbosch : Harry van Haren

IVN-afdelingen ’s-Hertogenbosch en Oss bieden wethouders een bouwsteen aan voor natuurontwikkeling in de Duurzame Polder

Op woensdag 1 november 2023 heeft de voorzitter van IVN Oss, Geert Versteijlen, het rapport ‘Bouwsteen Natuur in de Duurzame Polder’ aangeboden aan de Osse wethouder Kees van Geffen. IVN ’s-Hertogenbosch heeft dit rapport woensdag 25 oktober aan de verantwoordelijk wethouder Mike van der Geld aldaar aangeboden. Dit rapport wordt ook de leden van de colleges van B&W, gemeenteraden en de stuurgroep en klankbordgroep van de Duurzame Polder toegestuurd. Het rapport is een bouwsteen voor natuurontwikkeling in de Duurzame Polder. De bouwsteen *Natuur in de Duurzame Polder* is opgesteld door beide IVN-afdelingen, gesteund door Brabants Landschap, Natuurmonumenten en BMF. Aanleiding voor dit rapport is het feit dat binnen het proces Duurzame Polder, de natuur alleen wordt beschouwd als een ‘meekoppelkans’ en niet als een volwaardig, integraal en urgent thema. Dat geldt ook voor de transitie van de landbouw.

Vragen en discussies daarover worden naar ‘later’ geschoven of genegeerd. In de gemeenteraden van januari 2022 is door de gemeenteraden van ’s-Hertogenbosch en Oss expliciet besloten dat de ontwikkeling van de Duurzame Polder een integrale proces zou worden voor alle items: landbouw, natuur, milieu, water, cultuurhistorie en recreatie.

In ons rapport belichten wij twee zaken:

1. samengevat wat voor deze polder al is vastgelegd in beleid en wetgeving op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau;
2. drie concrete voorstellen om in deze polder aan dat beleid en de wetgeving te voldoen
   1. Groenblauw Natuurnetwerk. Maak met partners in de Duurzame Polder een landschappelijk casco waarin een grote diversiteit aan planten en dieren leefruimte hebben en kunnen migreren. Verbreding van de Hertogswetering als ecologische ruggengraat verdient hier speciale aandacht en is van het allergrootste belang als rustgebied voor overwinterende vogels.
   2. Weidevogelbeheer is integraal onderdeel van (duurzame) landbouw. Verken met de relevante
   partners mogelijkheden om de regeling voor het weidevogelbeheer robuuster te maken door het te stimuleren als onderdeel van de landbouwpraktijk en het vermeerderen en/of vergroten van de oppervlakten van de beheergebieden.
   3. Betere kwaliteit van water en bodem. Doe meer en structureler onderzoek naar de waterkwaliteit in sloten en weteringen, de stand van de bodembiodiversiteit en kwelgebieden. Communiceer helder over de analyses hiervan. Maak samen met relevante partners vanuit natuur, water en landbouw een vervolgaanpak voor kwaliteitsherstel..

Ondanks dat wij als natuurorganisaties – en andere organisaties in het proces – ons uiterste best doen, zien wij te weinig van een integrale aanpak van de belangen die in het geding zijn.

Deze bouwsteen *Natuur in de Duurzame Polder* kan daar verandering in brengen. Het is aan de wethouders om sturing te geven, te zorgen voor inbedding in het project Duurzame Polder én te bewaken dat die zaken voldoende aandacht krijgen. Zij leggen namens hun colleges immers verantwoording hierover af in de gemeenteraad.

Wij denken dat deze bouwsteen *Natuur in de Duurzame Polder* daarbij gaat helpen. Om een échte ‘Duurzame’ Polder te realiseren, waar óók vaart wordt gemaakt met substantieel herstel van de diversiteit aan soorten planten en dieren.

Einde persbericht

Het rapport kan worden ingezien op de website van IVN Oss (wordt er wo 1 nov erop geplaatst)
Meer informatie: IVN Oss, Jos van Oorschot: 06 1187 4006
IVNOss.secretaris@gmail.com